

A HÁBORÚ KEZDETE ÉS KIMENETELE

— OKNYOMOZÓ TANULMÁNY —

ÍRTA:

GRÓSZ Á B R I S
OKLBÁNYAMÉRNÖK

A TELJES BEVÉTEL A SEGÉLYRESZORULÓ HADIÁRVÁKÉ!
ÁRA: 60 FILLÉR

A háború kezdete és kimenetele.

– Oknyomozó tanulmány. –

¹⁾ Írta: *Orosz Ábris* okl. bányamérnök.

Az már többé nem vitatott kérdés, hogy e rettenetes világháború a gazdasági érdekek ütköző pontjainak a szülöttje. Legfeljebb a válasz nem hat egyképpen mindenkire, mert nagyon természetes, hogy az erkölcsi és érzelmi momentumokat nem lehet kikapcsolni a nagy tragédiák okaiból és még kevésbé a fejleményekből. Azonban ez okok a tárgyi igazságok mellett, csupán a népeknél is megnyilatkozó ideges türelmetlenség érzetével hatnak.

Harcban áll az egész világ! Nemcsak az óriási németgazdasági lendületen alapuló irigykedés, féltékenység és félelem, nemcsak az önérdekű meggazdagodás vágya miatt, hanem a nemzetvagyonok elvesztése feletti remegés is öldöklő fegyvereket adott a népek kezébe. Mindezek, mint alább látni fogjuk, nincsenek okok hijján.

Lord Churchill mondása, mely a végleges győzelmet a hosszabb ideig pénzzel bíró nemzetnek Ítélte oda, egy öntelt nép gyermekének a hamis kiszólása. Szövetsége-seinek a becsapására volt szánva!

Anglia illetve gyarmatai: Délafrika és Ausztrália termelik a világ legtöbb aranyát és pedig évi 1300 millió korona értékben. Ez több, mint az egész világ évi aranytermelésének – 2.5 milliárdnak – a fele. És mégis e

¹⁾ Wahlner A. „Bányászati és Kohászati statisztikája” és idegen kútfők nyomán.

roppant kincs birtoklása felett való büszke érzet nem bírta leküzdeni azt a rettenetes félelmet, mit az utána rohanó Németország szén- és vasércztermelésének évenkénti növekedésével és iparának szédületes fejlődésével benne felébresztett és állandóan ébren tartott. Rémlátományaiól pihenéshez nem jutott!

És ha nagy csaták után a tengervér okozta fájdalomra egy pillanatig fel is riad gyásztól telített szívünk, még sem szabad elfelejtenünk, hogy ma már mi vagyunk az erősebbek nemcsak lelkünk végezettségében, hanem az anyagi javakban is, amiket bírtunk és amiket azokhoz győzelmi babérokkal övezten szereztünk.

Gazdagságunknak és erőinknek hü képét nyújtják azon bányászati és kohászati statisztikák, melyek a háborút közvetlenül megelőző vagy a háború alatti időszakban megjelentek.

Valamely ország vagyonosságának a fokmérője: annak az ipara. Az ipar sok pénzt emészt, de sokat is ad. Az emésztéshez erőre van szüksége ; ezt a szén és a vas szolgáltatják.

A szén minden ipari, minden közlekedési, a vas pedig minden harci eszközeinknek a legfőbb anyaga.

A német szén és vas hódító útra keltek. Ez bántotta és hozta remegő helyzetbe Angliát. Önérdékebe verődött sötét lelke nem bírta elviselni a gondolatot, hogy Németország őt valamikor, úgy lehet már nemsokára, túlszárnyalja. A félelemnek alapos oka volt.

Németország széntermelése az utolsó 5 év alatt: 1915-ig 2174 millió métermázsáról 2790 millióra, ugyanaz Angliában 2680 millióról 2920 millió métermázsára emelkedett, vagyis míg Angliában a széntermelés csak 9%-kal, addig Németországban ugyanaz 27%-kal emelkedett. Még egy nyugalmas év és Németország eléri Angliát és az évek gyors szárnyain messze elrepül felette. Nem csoda, ha e szomszédság kellemetlenné vált Angliának. Egy nagy

ország szorgalmának anyagi eszközei temérdek mennyiségben és óriásilag szaporodó lakosságának testi- és lelki ereje legszebb fejlődöttségben kiszámíthatlan veszedelmeket rejtenek a világalomra vágó Angliára nézve.

Ez a veszedelem a háború alatt megnőtt! Gazdag szénkincseit Belgiumnak teljesen-, Észak-Franciaországéit pedig a harci lehetőség szerint a mi javainkért ontják. Belgiumnak évi 25 millió tonna széntermelése, legkitűnőbbben felszerelt gyáraival együtt egészen és háborítlanul a német gazdagodás és a szövetséges háború szolgálatában áll. Régi barátjai teljes leverésére nekünk kovácsolnak ott fegyvereket !

Franciaország 41.3 millió tonna évi széntermelésének 80%-át az Északi-bányák szolgáltatják, miket a német gránátosok tartanak lefoglalva. Ez 55 millió tonna évi szénvesztesség a francziára nézve. Megbénította egész iparát, melynek czenírumban különben is a csataárkok borzalmas vonalai húzódnak végig. Mily hatalmas ipari életet tart ott lenyűgözve a németmagyar harci dicsőség elképzelhetjük, ha tudjuk, hogy Franciaország nagy és kitűnő minőségű széntermelése mellett évenként még mindig 16 millió tonna behozatalra szorult. Ez másfélszer annyi, mint Magyarországnak egy egész évi széntermelése.

Nem csodálhatjuk tehát Franciaország ijedelmét és a végsőig megfeszített harci buzgalmát, amelyet évi 55 millió tonna szénvesztessége felett érez és amelyet annak visszaszerzéséért kifejti.

Iparának e szenvedését most leginkább a harci eszközök gyártása érzi meg. Halálos sebektől vérez. Anglia segítsége ma már semmi, mert az önmagára gondol, Amerikáé pedig csekély, mert a tengeri közlekedésnek igen nagy akadályai vannak.

Oroszország leggazdagabb tartományának: Lengyelországnak értékes részeit a német-magyar diadal már régóta lefoglalva tartja. A dombraui hatalmas szénmeden-

czének évi 6.7 millió tonna széntermelése a mi dicsőségünknek a jutalma. Oroszország ezzel legfőbb ipari helyein fekvő szénbányáit vesztette el és 20 millió tonna évi termelésének a 25%-át. E veszteséget pótolni képtelen lévén, az vas- és gyáriparára óriási csapást jelent. Üzemben tartására gyáraiknak, amelyek különben sem állanak a fejlettség valami magas fokán, a háború előtt évenként 2-5 millió tonna szénbehozatalra volt szükségük. A bevétel ma lehetetlen. Anglia Szent-Pétervártól, hol legnagyobb fegyvergyáraik vannak, már 1914. augusztus havától teljesen el van vágva és kivüle más ország már ki nem segítheti.

Saját belső forgalmi viszonyai a háború alatt ropant kedvezőtlenekké váltak. A kiszámíthatlan nagy élő tömegeknek a veszélyeztetett pontokra való igen gyors mozgatása teljesen lekötötte a hosszú vasúti vonalakat. Az ipari tevékenykedés részére, ha ilyenről ott egyáltalán még beszélni lehet, nem maradt pályatest. Pedig főleg a gyáripárnak elsőrendű faktora a jó közlekedés.

Anyag és forgalmi eszközök híján halott az orosz fegyver- és municzió gyártás is. Ily gyáraik Szent-Pétervárott, Moszkvában és Permben, gránátgyáraik az Ural öntödéiben és fegyvergyáraik Tulában igen valószínű, hogy nem gyári zajban, de halotti csendben várják a háború utáni siralmas feltámadást.

Nem ok nélkül kapkodnak lapjaik levegő után és fegyverért meg municzióért sivarkodnak.

Minálunk vizet hordott a tengerbe a harci győzelem !

Németország, mely évenként egymaga 279, Monarchiánkkal együtt pedig 553 millió tonna szenet termelt a háború előtt, a háború alatt nemcsak megtarthatta teljesen ez évi szénmennyiséget, hanem még nyerhet Belgiumból 25 millió, Oroszlengyelországból 6.7 millió és Franciaországtól 31 millió tonna szenet. Az első kettőnél a kitermelésnek semmi, az utóbbinál, amennyiben a szénterület a lövészárkok vonalaiba esik némi akadály van.

Ennyi tengerszénnel már lehet folytonosan a legnagyobb bőségben, a technikai tudás bámulatos tökélyével és gyorsaságával háborúi eszközöket gyártani. Mi nálunk a gyári zaj teremti a fenséges csendet és nyugalmat; de ezt a munkát a titoknak óriási hatása fedheti; Dowernek partjai és Londonnak ködbe borult tájai remegve és kétségbeesetten várják a meglepetést.

Így alakul át a szén a győzelemnek legelső faktorává!

A német széntermelés növekedésénél még inkább kétségbeejtette Angliát a német szénfogyasztás bámulatos emelkedése. Ez emelkedés lőn Németország erődiagramja, mely minden németnek a lelkébe rajzolódott be; a leg-erősebb önbizalmat fejlesztve, egyenként tör fel az ajkáról, hogy „Győznünk kell !” És a statisztika bizonyít.

Egy embernek munka- és élvezeti szénfogyasztása Angliában 1910-ben 41.2 métermázsa, 1913-ban 41.7 mázsa volt; ugyanaz Németországban 1910. évben 26.3 mmázsa és 1915-ban már 57.3 mázsa, vagyis míg Angliában az emberi szorgalom és képesség 4 év alatt csak 1.4%-kal, addig Németországban 41.8% vagy kereken 42%-kal emelkedett. Ennél többet Anglia már el nem bírhatott! Mintegy csodásvarázsszal megérezte a 42-ös szám veszedelmét. Ez a titokban készült német nagy ágyuk kalibere és lőn a világháborúnak számbeli oka.

Miatta meg kell ölni Németországot, így szól az angol odahaza, de ravaszul a reváns eszme diadalát faragja belőle Franciaországban, a szláv hegemonia győzelmét Oroszországban és a testvéri egyesülés mámorát Olaszországban.

A 42-es szám ma még sötétebb és elrettentőbb rémképeket láttat Angliával. Ha következetes akar maradni önmagához, úgy mostani évi széntermelését Németországnak megnövekedett széntermelésével kell vonatkozásba hoznia: Anglia 1915. évi széntermelése volt 295 millió tonna. Legyünk loyálisak és tegyük fel, hogy e mennyiség

továbbra is megmarad, hacsak a német paripák előbb Dowernek partjain a port erősen fel nem verik.

Németország termelt 1913-ban 279 millió tonna szenet, melyhez az angol következetesség a győzelmi területekből 60.7 millió tonna szenet számít, úgy hogy Németország évi széntermelése leend 339.7 millió tonna, vagyis 46.7 millióval több, mint Angliáé. Ez a nagy többlet készíti őt az élet-halálharcz felvételére és a büszke Albion Amerika és japán kegyei után törtet, nem törődve azzal, hogy a lejtőről legurulva kelepczébe jut. Hamis lelkének sorsát így találja meg!

*
* *

A számot tevő államok között a vasércztermelés terén első helyen áll Amerika, aztán jó Németország, Franciaország, Anglia, Spanyol-, Orosz- és Svédország, sajnos legvégül marad a mi Monarchiánk. Gyors megnyugtatónkra szolgáljon azonban, hogy harczyi bátorságunknak és vitézségünknek anyagi súlypontja Németországban van.

Hol van az ellenségeinké? Lássuk! Dr. E. Schrödter német tudós nemrégiben kimutatta, hogy Franciaországnak a 90-es években Francia-Lothringenben feltárt gazdag vasbányái a harczyimezőben fekszenek. A 170 drb nagyolvasztó kemenczének 80%-a működéson kívül áll és az 1913. évi 5.3 millió *tonna* nyersvastermeléssel szemben a havonkénti termelés most 80000 tonna, mely 1 millió tonna évi termelésnek felel meg. Bizony ez roppant kevés! Még szomorúbb e kép, ha tudjuk, hogy nyersaczélt produkáló városaik 70%-át a németek tartják elfoglalva és végül a jeles író így szól: „E számok önmaguktól beszélnek; Franciaország elhagyatva ma már fegyvereinek az anyagát sem képes előteremteni és úgyszólván teljesen Amerika és Anglia segítségére van utalva.” Így néz ki a háborúkezdők legerősebb vastermelő országa!

Franciaország, melynek népe kihalóban, fegyvere és municiója teljesen kifogyóban van, elhagyatva leggyászosabb napjait szenvedni.

Belgium összes és kitűnően berendezett gyárai és gazdag vasbányái mindjárt a háború elején kikapcsolódtak a négyes szövetség szolgálatából.

Oroszország évi nyersvastermelése a háború előtt csak 4.73 millió tonna volt. A háborúban ennek alig 3-4%-át veszítették el. – A kis termeléssel szemben azonban ez is veszteség.

Az óriási birodalomnak e roppant kevés vastermeléséből magyarázható meg, hogy gyáraik aránylag kicsinyek és fejletlenek és hogy még fegyvereik és municióik beszerzésében is Belgiumra, Angliára, de legfőképpen Amerikára szorultak. A német győzelem és a bűvárhajók ez atyai gondoskodásnak roppant akadályokat vetettek eléje. – Sőt a híres svéd- és norvég aczél sem szegődhetik az oroszok szolgálatába.

És a törökök sem hajlandók a municziók kapuit megnyitni!

Íme így vállt az Oroszoknak legnagyobb ellenségévé a másik bányatermény: a vas.

Olaszország szén- és vasszükségletét úgyszólván teljes mennyiségben a külföldről fedezi. Széntermelése évenként 0.6 millió tonna. Szénfogyasztása 11 millió tonna. Esik egy lélekre 3 mmázsa. Ha e csekély mennyiséget egészen gyáripára részére vesszük, úgy megállapíthatjuk, hogy az igen jelentéktelen. Amíg a hitelből futotta mégis igyekezett gyárainak lendületet adni. Múlt év október havában, bizonyára a háborúra való készülés okából gyári munkálkodása legmagasabb fokát érte el.

Ekkor hirtelen úgy a szén, mint a vas ára több mint 100%-os fuvartöbblet folytán oly magasra emelkedett, hogy a nyers vas előállítási költsége 25-30 millió líra többlet kiadást eredményezett. A kész áruknak az árai is horri-

bilis módon emelkedvén a legtöbb gyár kénytelen volt üzemét beszüntetni.

Így aztán, ha fegyvere és muníciója fogytán lesz, ki segít majd rajta? Olaszország nem a leggazdagabb, országi És virányos tájait ma a mi millióink nem gazdagítják.

Avagy ő is Anglia erejében és lelki tisztaságában bízunk? Anglia túlfejlett kohó- és gyáripára tetemes mennyiségű külföldi vasérczre szorult. Hisz évi vasércztermelése 162 millió tonna, bevitele pedig 18.1 millió t. évenként. – E mennyiséget leginkább nyersvasban- és nyersacélban kapta meg Svéd- és Norvégországból, Francia- és Spanyolországból és Amerikából.

Hogy e bevétel a német bűvárhajók élénk és éber működése mellett mennyire sikerül azt a reája támaszkodó szövetségei a legjobban tudják és érzik ?

Gyárai, melyeket most gyorsiramban épít és szerel aligha fogják bírni még szövetségeseinek az érdekeit is szolgálni. – Számítási és fizikai lehetetlenség, hogy a megcsappant beszerzés nagyobb szükségletet elégíthessen ki.

Amikor tehát újabb türelemre inti és a háború sokáig való folytatására buzdítja szövetségeseit, akkor is alattomosan önérdelkeire gondol. Időt akar nyerni felkészülésre háborúhoz vagy egy dísztemetésre a halálhoz. – És talán még ez is sikerülni fog neki? – Anglia ravasz és a haladók szívesen ragadják meg a szalmaszálat is.

Mily biztos és bátorító a helyzet, melyet Németország nyersvas és nyersacél termelése tár élénk.

Németország nyersvastermelése volt 1915 évben 19.5 millió tonna.

Mivel jelenleg exportra nem dolgozik, azért a havi átlag termelés évi 10 millió tonna termelésnek felel meg. Ehhez veendő még 11 millió tonna német acél, 22 millió tonna osztrák-magyar nyersvas és ugyanennyi nyersacél.

Mily rettentően magas és bevehetetlen vasoszlopa ez

a mi bátran, büszkén és elszántan harcoló katonáinknak. Ebben a vasoszlopban ömlött egybe a germán-magyar testvériség!

A csata sorsa – amint kimutattam – már is el van döntve. Nem kétséges többé, hogy kié a győzelem. A germán fajé az és vele a mienk is!

És ha majd a Duna, Rajna és Visztula vizének a párái, mint vitéz aeroplánok felszálnak, hogy a német-magyar vértől megszentelt és meghódított belga-francia és lengyel halmokra leereszkedve még termékenyebbé tegyék azokat fenn és lenn egyaránt, akkor el fog tűnni a gyűlölet és az egész világ a germán-magyar dicsőségről, szívjóságról és becsületességről fog éneket zengeni!